

Tomi Kivistö

SOVELLUKSEN KÄYTTÖÖNOTTO LOPPUKÄYTTÄJÄLLE

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma

2020

Sovelluksen käyttöönotto loppukäyttäjälle

Kivistö, Tomi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
Helmikuu 2020
Sivumäärä: 28
Liitteitä: 0

Asiasanat: käyttöönotto, koulutus, oppiminen

Opinnäytetyössäni perehdyin ohjelmiston käyttöönottoon sekä teoriassa, että käytännössä. Teoriaosuudessa käytiin ensin läpi käyttöönoton prosessia, jonka jälkeen avattiin lukijalle käyttöönoton määritelmää, käyttöönoton syitä ja mahdollisia haasteita. Teoriaosuuden viimeisessä luvussa kerron koulutuksesta, oppimistavoista ja oppimisesta.

Käytännön osuuden suoritin käyttöönoton toteuttamisella työskentelemässäni yrityksessä. Uuden sovelluksen käyttöönottoon sisältyi perehtyminen koulutettavaan sovellukseen, sovelluksen kouluttaminen työntekijöille ja käyttöönottoon liittyvän käyttäjätutkimuksen teettäminen ja tulkitseminen.

Deployment of a software

Kivistö, Tomi
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Information Technologies
February 2020
Number of pages: 28
Appendices: 0

Keywords: initialization, education, learning

The purpose of this thesis was to orientate in theory and complete deployment in practically. In the theory part I discuss the meaning of the deployment process and then I moved on to the definition of deployment, reasons of deployment and challenges of deployment. The last part of theory I told readers about education, different ways to learn and about the learning process itself.

I completed the practical part in the company I work. The deployment contained following things: familiarization of the software, educating the software to co-workers, user analysis and interpretation about the process of deployment.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KÄYTTÖÖNOTON PROSESSI	1
2.1	Tavoitteet	2
2.2	Suunnittelu	3
2.3	Toteutus.....	6
2.3.1	Toiminnot.....	7
2.3.2	Apukeinot.....	8
2.3.3	Tuotokset.....	8
3	KÄYTTÖÖNOTON MÄÄRITELMÄ.....	9
3.1	Käyttöönnoton syyt.....	11
3.2	Käyttöönnoton haasteet.....	12
4	KOULUTUS JA OPPIMINEN	13
4.1	Koulutus	13
4.2	Oppimistavat	15
4.3	Aikuisoppiminen.....	16
5	K VALIKOIMA SOVELLUS.....	19
5.1	Sovelluksen ominaisuudet	19
5.2	Käyttäjät.....	20
6	K VALIKOIMAN KÄYTTÖÖNOTTO	20
6.1	Suunnitelma	20
6.2	Koulutus.....	21
6.3	Käyttäjät.....	22
7	MIELIPIDETUTKIMUS	22
7.1	Tutkimusmenetelmä.....	22
7.2	Kysymysten määrittely	23
7.3	Tulosten tarkastelu	23
7.4	Tutkimuksen arviointi.....	25
8	POHDINTA.....	26
	LÄHTEET.....	28

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on käsitellä uuden sovelluksen käyttöönottoa sekä siihen kuuluvaa prosessia. Opinnäytetyön tavoite on helpottaa uuden sovelluksen käyttöönottoa päivittäistavara-kaupan arjessa sekä käsitellä teoriassa järjestelmän käyttöönotto prosessia.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään käyttöönoton prosessia eli minkälaisia vaiheita siihen kuuluu. Kolmannessa luvussa käydään läpi käyttöönoton määrittelyä, minkälaisia syitä käyttöönotolle voi olla sekä mahdollisia käyttöönottoon liittyviä haasteita. Neljäs luku käsittelee koulutusta ja oppimista. Koulutusvaihetta silmällä pitäen avataan sitä, minkälaisia erityispiirteitä aikuisen oppimisessa on ja miten tätä voidaan hyödyntää käytännön koulutuksessa.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus käsittelee uuden sovelluksen käyttöönottoa K-Citymarket Pori Mikkolan elintarvikepuolella. Käyttöönotossa käydään läpi henkilökunnan opetuksen syvyyden tarvetta sekä järjestetään koulutusta työntekijöille. Koulutus järjestetään pienryhmäkoulutuksena. Koulutuksessa pyritään siihen tavoitteeseen, että kynnys uuden sovelluksen käyttöön ja hyödyntämiseen olisi mahdollisimman matala.

Opinnäytetyön viimeisenä osana on mielipidetutkimus, jonka tarkoituksena on saada tietoa siitä, millä tavalla koulutuksessa mukana olleet henkilöt kokivat koulutuksen. Lisäksi mielipidetutkimuksen avulla selvitetään edistivätkö lisäkoulutuksen ja opetuksen toimenpiteet oppimista ja uuden sovelluksen tehokkaampaa käyttöönottoa.

2 KÄYTTÖÖNOTON PROSESSI

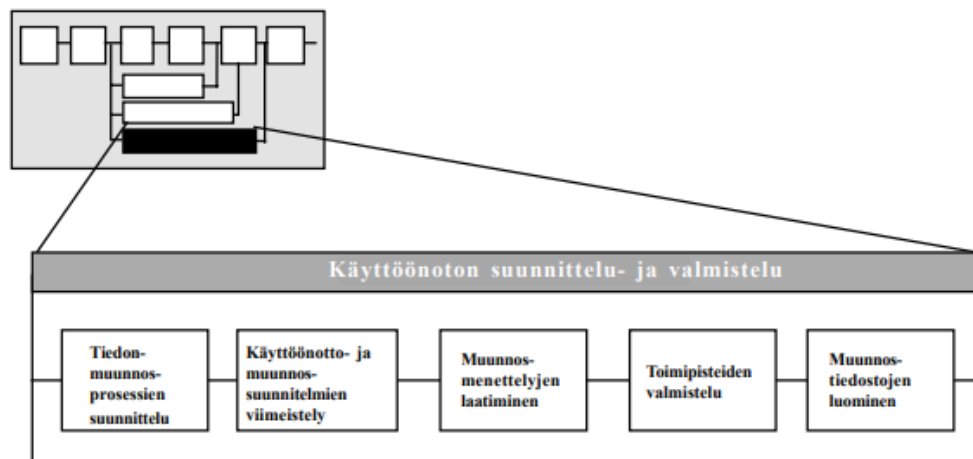
Tietojärjestelmien käyttöönotto ja prosessi, joka siihen liittyy aiheuttaa haasteita yrityksille. Tavoitteet, joita uusille tietojärjestelmille asetetaan eivät ole helposti saavutettavissa. Tietojärjestelmien riippuvuusmekanismit, sekä tuottavuusvaikutukset ovat

nousseet keskeisimmiksi tarkastelun teemoiksi. Usein ajatellaan, että tietojärjestelmien suurien muutosten avulla organisaation toiminnan edellytykset muuttuvat ja toimintatavat sekä organisaatio sopeutuvat uusiin muuttuneisiin olosuhteisiin, jolloin määritellyt tavoitteet saavutetaan. Tämä edellä mainittu tapa on kuitenkin ongelmallinen. Järjestelmien suunniteltu käyttöönotto ei ole itsestäänselvyys ja pahimmassa tapauksessa heikosti käyttöönotettu järjestelmä aiheuttaa tuloksen, joka on huonompi kuin lähtötilanne. (Kettunen & Simons 2001, 17.)

Oma kokemukseni uusien järjestelmien ja sovellusten käyttöönotosta työelämässä on seuraava. Usein erilaiset järjestelmät otetaan käyttöön puutteellisella testauksella ja järjestelmissä saattaa olla suuriakin puutteita. Isoimpana ongelmana näen kuitenkin koulutuksen puutteen. Uusi järjestelmä koulutetaan pikaisesti, esimerkiksi Skype koulutuksella, jossa kouluttaja kouluttaa aiheen pintapuoleisesti osallistujille. Tämän jälkeen uusia koulutuksia ei välttämättä ole tai niihin ei ehditä osallistumaan. Pahimmassa tapauksessa käy niin, että uusi työtahokkuutta parantava järjestelmä onkin todellisuudessa työtä vaikeuttava ja virheitä lisäävä rasite, jonka käyttö aiheuttaa virheiden pelkäämistä ja ylimääräistä stressiä. Tämän luvun tavoitteena on kertoa teoriassa, miten käyttöönoton prosessi etenee ja mitä vaiheita se sisältää. Luvussa viisi avaan yrityksessä tapahtuvaa käyttöönottoa käytännön tasolla.

2.1 Tavoitteet

Käyttöönotossa valmistelu- ja suunnitteluvaiheen tarkoituksena on tarvittavien toimien aloittaminen uuden järjestelmän käyttöönotolle tuotantoympäristössä ja julkistamiseksi loppukäyttäjälle. Käyttöönoton valmistelu- ja suunnitteluvaiheen päämäärä on varmistaa ongelmaton käyttöönotto sovitussa aikataulussa. (Murch 2002,126.)

Kuva 1. Käyttöönnoton suunnittelu- ja valmistelu (Murch 2002, 125)

Käyttöönnoton valmistelu- ja suunnitteluvaiheen tärkeimpiä tavoitteita ovat seuraavat kohdat. Selvitys siitä, onko nykyisestä järjestelmästä uuteen järjestelmään siirtyminen mahdollista. Perusteiden määrittäminen, joiden mukaan tehdään arvio tilapäisistä siirtymistä. Muunnosaktiviteetit kattavan suunnitelman laadinta. Loppukäyttäjien ja toimipisteen valmistelu järjestelmän käyttöönottoa varten. (Murch 2002,126.)

2.2 Suunnittelu

Tiedonmuunnosprosessin suunnittelu on tehtävä, jossa projektitiimi varmistaa kaikkien järjestelmän tietojen saatavuuden. Projektitiimi kehittää tämän lisäksi myös varasuunnitelman siltä varalta, että kaikkia tietoja ei ole saatavilla toteutuspäivänä. Projektitiimin vastuulla on myös muunnosprosessin ja tarvittaessa muunnosohjelmien suunnittelu. Muunnoksien tarvetta ei välttämättä ole sellaisissa uusissa järjestelmissä, jotka eivät korvaa jotain tiettyä olemassa olevaa järjestelmää. (Murch 2002, 126-127).

Tietotekniikan hyödyntäminen voidaan aloittaa poistamalla vanha järjestelmä käytöstä tai aloittamalla alusta. Nykyään on harvinaista, että jokin yritys aloittaisi tietotekniikan käytön puhtaalta pöydältä. Vanhan järjestelmän poistaminen käytöstä on riski, joka

aiheuttaa usein suuria kustannuksia ja suuret muutokset. Etuna on se, että tietotekniikka-arkkitehtuuri saadaan yhtenäistettyä. Käytännön syyt pakottavat usein tilanteeseen, jossa uuteen järjestelmään joudutaan harkitsemaan vanhan järjestelmän hyväksikäyttöä ja liittämistä. Edellä mainitun tavan riskinä on järjestelmän kirjavuus, mutta etuina nähdään hallittava muutosvauhti, sekä pienten askelten politiikka. Keskeinen ongelma koskee yhteensopivuutta, koska tietojärjestelmien elinkaari eli käyttöaika on keskimääräisesti 5-7 vuotta, mutta joissakin yrityksissä järjestelmän käyttöikä voi olla jopa kymmeniä vuosia. Tästä esimerkkinä vakuutusyhtiöt. (Ruohonen & Salmela 1999, 53.) Käyttöönoton valmistelu- ja suunnitteluvaiheessa ovat seuraavat roolit: asiakas, joka toimii järjestelmän loppukäyttäjänä ja muunnosten testaustiimi/projektiitiimi, jonka tehtävänä ja vastuulla on uuden järjestelmän tietojen tarkkuuden ja täydellisyyden todentaminen (Murch 2002,128).

Tietotekniikasta puhuttaessa puhutaan arkkitehtuurista. Arkkitehtuuri viittaa ilmiöön, jonka oletetaan olevan pitkäikäinen. Tietotekniikka-arkkitehtuurin pitkäikäisyyden vuoksi sen käsittely on osa yrityksen strategisen tason päätöksentekoa. (Ruohonen & Salmela 1999, 56.) Seuraavaksi käydään läpi tietotekniikka-arkkitehtuuria, mistä ja mitä tasoja on olemassa.

Tietotekniikka-arkkitehtuuri on määritelty Yrityksen tietohallinto kirjassa seuraavasti: ”Tietotekniikka-arkkitehtuuri on organisaation tietojärjestelmien rakenteesta, toimintasäännöistä ja edellisten kehittämiseksi luoduista menetelmistä koostuva malli, jota käytetään hyväksi liiketoiminnan apuna ja osana sitä ja joka suunnitellaan pysyväluonteiseksi pitkän aikavälin toimintaa varten” (Ruohonen & Salmela 1999, 56). Eli voidaan sanoa, että tietotekniikka-arkkitehtuuri koskettaa niitä rajoituksia ja sääntöjä, joita joudutaan noudattamaan arkkitehtuuripäätöksen jälkeiset ajat, pisimmillään jopa 15 vuotta. Tietotekniikka-arkkitehtuuri voidaan jakaa neljään osaan, jotka ovat tietoliikennearkkitehtuuri, sovellusarkkitehtuuri, tietoarkkitehtuuri ja järjestelmäarkkitehtuuri. (Ruohonen & Salmela 1999, 57-60.)

Organisaatorakenteiden muutokset, hajautettu tietojenkäsittely ja maantieteelliset etäisyydet toimipisteiden välillä luovat tarpeen tietoliikenteen suunnitteluun. Tietoliikennearkkitehtuuria käytetään datasiirroissa ja yrityksen sisäisessä viestinnässä. Tie-

toliikennearkkitehtuurin tavoitteita ovat yhtenäisen tiedonkäsittelyn turvaaminen, sovellusten tiedonsiirron varmistaminen, joustavat viestintämahdollisuudet ja niiden tunnistaminen sekä järjestelmien välinen tiedonsiirto yhteistyökumppanien välillä. (Ruohonen & Salmela 1999, 60.)

Sovellusarkkitehtuurissa loogisia yhteenkuuluvia toimintoja yhdistetään kokonaisuudeksi, joista muodostetaan sovelluksia. Sovellukset toteutetaan järjestelmäarkkitehtuurin sääntöjen ja määritelmien mukaisesti. Sovellusarkkitehtuurin tavoitteita ovat sovellusten ylläpidon ja tehtäväjaon vastuutahojen tunnistaminen, sovellusten tarkoituksenmukainen jako kohderyhmille ja erilaisille organisaatiotasoin, järkevän toteutuksen löytäminen uusille sovelluksille sekä tietosuojat ja turvallisuuden varmistaminen. Lisäksi käyttäjän ja käyttöliittymien välinen integraatio varmistetaan, sekä sen asettamien vaatimusten määrittely sovelluksille määritellään. Lopuksi sovelluksille kohdennetaan yhteenkuuluvat tietojoukot. (Ruohonen & Salmela 1999, 58-59.)

Tietoarkkitehtuuri mahdollistaa yrityksen tietojen määrittelyn ja käyttötavan määrittämisen. Tiedon hallinnalla pyritään parantamaan tiedon käytettävyyttä. Tietoarkkitehtuuri mahdollistaa kuvauksen luonnin organisaation tietojoukoista sekä perustan sen kehittämiseksi. (Ruohonen & Salmela 1999, 57.)

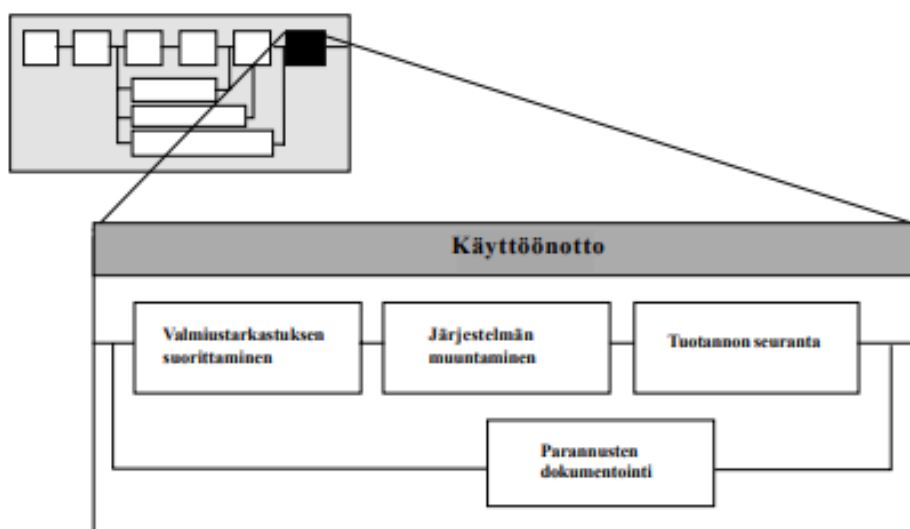
Tietoarkkitehtuurin tavoitteita ovat:

- organisaation yhteisten kuvausten ja käsitteistön yhtenäistäminen, mikä mahdollistaa edellytykset tietojenhallinnalle sekä yhdisteltävyyden ja eheyden kehitykselle
- mahdollistaa sovelluskehityksen rationalisoinnin ja nopeuttamisen valmiiden sisältö- ja rakennekuvausten avulla, sekä vähentämällä tietojen tallentamisen ja syötön päällekkäisyyksiä
- kohdealueen käsitteistön kuvaaminen, määrittely ja selkiyttäminen riippumatta yksittäisistä näkemyksistä
- Tietojen yhdistelymahdollisuuksien optimointi. (Ruohonen & Salmela 1999, 57.)

Järjestelmäarkkitehtuuri mahdollistaa sovelluksien toiminnan eli sovellukset tarvitsevat laitteistoa toimiakseen. Järjestelmäarkkitehtuurin suunnittelussa otetaan huomioon ne rajoitukset sekä edut, mitkä suunnittelu hetkellä kulloinkin vallitsevat. Järjestelmäarkkitehtuurin tavoitteita ovat rajoitusten ja mahdollisuuksien tunnistaminen järjestelmissä, yhteensopivuuden varmistaminen eri tietojärjestelmien välillä, ohjelmien sekä laitteiden saatavuuden varmistaminen, yhteensopivuus ohjelmien ja laitteiden välillä sekä laajennusmahdollisuuksien turvaaminen ilman, että siitä seuraa merkittäviä muutostöitä. (Ruohonen & Salmela 1999, 59.)

2.3 Toteutus

Toteutus eli käyttöönottovaihe. Käyttöönottovaiheella tarkoitetaan uuden järjestelmän asentamista tuotantoympäristöön. Tässä vaiheessa muutosprosessi viimeistellään sekä julkistetaan järjestelmä loppukäyttäjille ja asiakkaille. Käyttöönottovaiheeseen yhdistetään järjestelmätarkastuksia sekä lyhyitä käyttäjäytyyväisyyden mittauksia. Edellä mainitut asiat toteutetaan, jotta voidaan todentaa onnistuneet muutokset. Käyttöönottovaiheen tavoitteet ovat: suoritetaan muokatun tai uuden järjestelmän muutokset sekä luodaan ympäristö, joka mahdollistaa järjestelmän jatkuvan oikean toiminnan. Alla olevassa prosessikaaviossa kuvataan korkean tason aktiviteetteja käyttöönottovaiheessa. (Murch 2002, 131.)

Kuva 2. Käyttöönottovaihe (Murch 2002, 130)

2.3.1 Toiminnot

Käyttöönottovaiheeseen liittyy tiettyjä toimintoja, jotka mahdollistavat käyttöönoton sujuvuuden. Näitä toimintoja ovat valmiustarkastusten suorittaminen, järjestelmän muuntaminen, tuotannon seuranta sekä mahdollisten parannusten dokumentointi. Valmiustarkastuksen suorittamisen tehtävänä on muunnokseen liittyvien riskien vähentäminen. Valmiustarkastukseen kuuluu käyttäjäytyvyisyys ja käyttövalmiustarkastukset. Käyttäjäytyvyystarkastuksessa loppukäyttäjät tutustuvat valvotussa ympäristössä uuden järjestelmän toimintoihin. Käyttövalmiustarkastuksessa varmistetaan, että fyysinen ympäristö on oikea sekä toimintaympäristö tukee kokoonpanoa. (Murch 2002, 131.)

Järjestelmän muuntamisella tarkoitetaan vanhan sovelluksen muuttamista uuteen järjestelmään etukäteen laadittujen materiaalien ja suunnitelmien mukaisesti. Muuntamiseen sisältyy myös uusien materiaalien, dokumentaation jakelun sekä manuaalisten ja automatisoitujen prosessien käyttöönotto. Uuden järjestelmän tulee olla yhteensopiva käytössä olevan käyttöympäristön kanssa. Muuntamisprosessissa kaikki oppaat vanhasta järjestelmästä poistetaan sekä varmistetaan, että vanhentuneiden tehtävien suorittaminen on lopetettu. (Murch 2002, 131-132.)

Tuotannon seuranta tarkoittaa uuden järjestelmän arvioimista mahdollisten parannuskohteiden löytämiseksi. Tästä toiminnasta vastaavat projektitiimin jäsenet. Heidän tehtävänä on verrata järjestelmän vastuussa olevien ihmisten määrää alkuperäisiin arviointeihin. Uusissa järjestelmissä on usein korjattavaa tai parannettavaa. Näiden etusinnässä auttavat käyttäjät. Tärkeimmät ja kriittisimmät korjaus- sekä parannuskohteet toteutetaan välittömästi, mutta vähemmän kriittiset toiminnot saatetaan toteuttaa vasta myöhemmin esimerkiksi toisissa projekteissa. (Murch 2002, 132.)

2.3.2 Apukeinot

Apukeinoja tai resursseja käyttööntovaiheessa ovat muunnossuunnitelma, käyttöohjeet, käyttööntosuunnitelma ja käyttäjädokumentaatio. Muunnossuunnitelma, jonka tehtävänä on dokumentoida toimipisteessä tapahtuvaan muunnokseen vaikuttavat yksityiskohdat, kuten järjestelmänvaatimukset ja muunnosaikataulu. Erilaiset käyttöohjeet, joihin kuuluvat asennusmenetelmät, käyttöoppaat sekä tukipalveluiden, kuten tuotantotuen, sovellusvalvontakeskuksen ja käyttäjätuen edellyttämät ohjeet. Tämän lisäksi resursseiksi luetaan käyttööntosuunnitelmat ja käyttäjädokumentaatiot. Käyttööntosuunnitelman tehtävänä on määritellä koko järjestelmän aikataulu ja käyttööntoprosessi. Käyttööntosuunnitelmassa selostetaan tarkasti muunnettavat toimipisteet, muunnosten ajoituksen, muunnosjärjestykset ja muunnosten keskeiset riippuvuudet. Käyttäjädokumentaatio voi olla esimerkiksi painettuna oppaana tai verkkooppaana. Siihen voidaan sisällyttää sovellusmäärittelyt, virhetilanteiden käsittelyn ja kenttien selitykset. Käyttäjädokumentaation tehtävänä on auttaa käyttäjää toimimaan oikein järjestelmää käyttäessään. Dokumentti sisältää ohjemateriaalit ja rutiinitehtävät. (Murch 2002, 132-132.)

2.3.3 Tuotokset

Muunnospyynnöt sekä muunnoskatselmusdokumentti ovat käyttööntön osia, joista muunnospyyntöön kirjataan projektitiimiä tai tuotantojärjestelmätukea varten ongelmakohtia tai parannusehdotuksia. Muunnoskatselmus on dokumentti, johon dokumentoidaan järjestelmänmuutokset. Dokumentista ilmenee version tunnus, muunnoksen laajuus, muunnokseen liittyvät tiedot ja ilmenneet ongelmat. Muunnostiimi sekä lopukäyttäjät hyväksyvät muunnoskatselmusraportin ongelmien ratkomisen ja muutosten valmistumisen jälkeen. (Murch 2002, 133-134.)

3 KÄYTTÖÖNOTON MÄÄRITELMÄ

Toiminnanohjausjärjestelmien käyttöönottoa tutkivassa julkaisussa oli tultu seuraavaan johtopäätökseen käyttöönoton määritelmästä. Tietojärjestelmien käyttöönottoa voidaan kuvata luonteeltaan oppimisprosessiksi, joka on luonteeltaan organisatorinen ja vaatii harkittua vahvistusta ja tukea. Tietojärjestelmäkokonaisuudet laajenevat jatkuvasti. Syitä tähän ovat yrityksien tarpeiden muuttuminen sekä tietojärjestelmien kehitys. Kehityksen suuntana näkyy kasvava integraatio sovellusten, järjestelmien ja tietokantojen välillä. Näiden kokonaisratkaisujen yhtenä edustajana ovat toiminnanohjausjärjestelmät. (Kettunen & Magnus 2001, 7.)

Mitä käyttöönotolla tarkoitetaan? Oma käsitykseni käyttöönotosta on seuraava. Se voi olla tilanne, jossa jokin järjestelmä tai sovellus halutaan tuoda esimerkiksi työpaikalle työntekijöiden käyttöön ja se sisältää myös kaiken mitä tapahtuu ennen kuin sovelluksen tai järjestelmän käyttöön on täysin siirrytty. Käyttöönotto sisältää kaikki käyttöönottoprosessin vaiheet. Näitä vaihteita ovat valmistelu-, suunnittelu- sekä toteutusvaihe. Käyttöönottoprosessi ja sen vaiheet käytiin läpi edellisessä luvussa.

Tietojärjestelmähankeissa suurien järjestelmien kehitystä pyritään hallinnoimaan siten, että kehitysprojekti jaetaan vaiheisiin. Yhtenä yleisenä mallina voidaan käyttää vesiputousmallia, joka on siis vaihejakomalli. Vesiputousmallissa järjestelmien kehittäminen jaetaan ennalta hyvin tarkasti mietittyihin ja määriteltyihin vaiheisiin. Näitä vaihteita voivat olla esimerkiksi esikartoitus sekä tietojärjestelmien määrittely, suunnittelu, toteutus, käyttöönotto ja ylläpito. (Ruohonen & Salmela 1999, 76.)

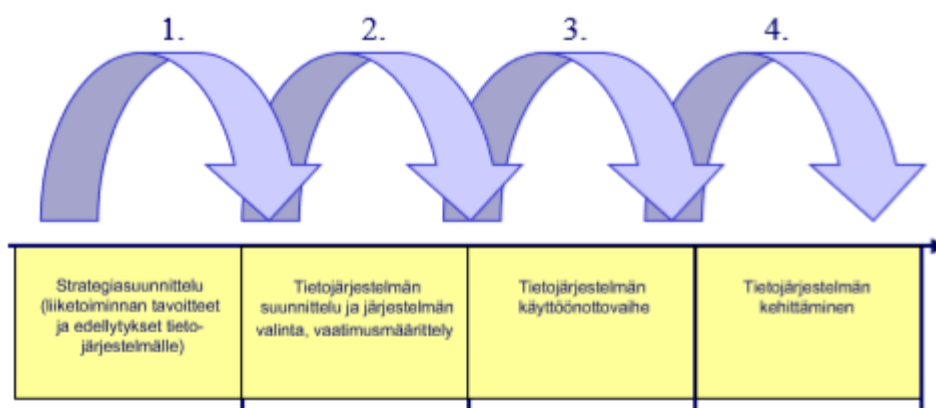
Esikartoitus on vaihe, jossa selvitetään hankkeen toteutettavuus. Arvioitavina puolina ovat taloudellinen, tekninen ja organisatorinen näkökulma. Tämän vaiheen lopussa julkaistaan investointiehdotus ja investointiehdotuksen pohjalta tehdään investointipäätös. Tietojärjestelmien määrittelyvaiheessa määritetään toimintamäärittely tiedon prosessoinnille, vasteajoille sekä tulostus- ja syöttötiedoille. Tietojärjestelmien määrittelyn lopputuloksena syntyvät ohjelmistotoimittajan ja asiakkaan väliseen sopimukseen kirjattavat toiminnalliset määräykset. Tietojärjestelmien suunnittelu on vaihe,

jossa järjestelmän toteutus kuvataan kaavioina ja sanallisesti. Tämä kuvaus pitää sisälleen tietokantojen, ohjelmien ja käyttöliittymien kuvausten lisäksi myös kuvauksen laiteympäristöstä. Kuvausten tehtävänä on toimia järjestelmän toteutuksen lähtökoh- tana. (Ruohonen & Salmela 1999, 76-77.)

Tietojärjestelmien toteutusvaiheeseen sisältyvät ohjelmistotyöt, ohjelmarakenteen suunnittelu, sekä kokonaisuuden testaus. Viimeisenä vaiheena on käyttöönottestaus, minkä jälkeen asiakas hyväksyy toimituksen. Tietojärjestelmien käyttöönottovaihee- seen kuuluu ohjelmien ja laitteiston asennus tarvittaviin toimipaikkoihin, tietojen muuntaminen ja tämän jälkeen niiden siirtäminen vanhoista järjestelmistä uusiin, sekä käyttäjäkoulutuksen ja käyttöohjeiden laadinta. (Ruohonen & Salmela 1999, 77.)

Tietojärjestelmien ylläpito on viimeinen vaihe. Vaiheeseen sisältyy ohjelmistovirhei- den korjaus, ohjelmistoon tehtävät muutokset käyttäjätoiveiden mukaan ja muuttuvan liiketoimintaympäristön sekä siitä johtuvien järjestelmää koskevien muutosten toteut- taminen sopeuttavana ylläpitona. (Ruohonen & Salmela 1999, 77.)

Alla olevassa kuvassa on hahmoteltu yksi näkökulma, mistä tietojärjestelmän käyt- töönottoprosessin elinkaarimalli koostuu, se kattaa strategiasuunnittelun, tietojärjes- telmän suunnittelun, käyttöönottovaiheen ja tietojärjestelmän kehittämisen. Kuva kolme on loppukäyttäjyri- tyksen näkökulma tietojärjestelmän käyttöönottoprosessin elinkaarimallista. (Kettunen & Magnus, 2001, 24.)

Kuva 3. Loppukäyttäjyri- tyksen tietojärjestelmän käyttöönottoprosessin elinkaarimalli (Kettunen & Magnus 2001, 24)

3.1 Käyttöönoton syyt

Yrityksen liiketoiminnassa perustana toimii strategiasuunnittelu. Se on myös kuvan kolme elinkaarimallin ensimmäinen sykli. Strategian luontia ja toteutusta pidetään usein liiketoiminnassa keskeisenä tapana toimia. Strategian tavoitteet ja täsmentäminen ovat tärkeitä asioita, joita ilman esimerkiksi tietojärjestelmän hankinta ei onnistu tai sen hankinnan onnistuminen vaarantuu. Tietojärjestelmät ovat elinkaareltaan usein pitkiä. Niiden pitkäikäisyys taas johtaa siihen, että strategisen näkökulman ja strategisen suunnittelun huomioonotto mahdollistavat tietojärjestelmän valinnan, joka tukee liiketoiminnan tavoitteita. (Kettunen & Magnus, 2001, 24-25.)

Omasta näkökulmastani käyttöönottoon on monia syitä. Esimerkiksi omassa työpäikkäissäni uuden sovelluksen käyttöönoton tärkein syy oli kaupan valikoimajakson vaihtumisen helpotus. Tähän liittyy muutamia tärkeitä puolia, joita ovat saldohallinnan helpottaminen, valikoimatuotteiden muutoksien havaitseminen ja poistuvien tuotteiden päivittäminen. Saldohallinnan helpottamisella tarkoitetaan sitä, että sovelluksella pystytään vaikuttamaan uusien tuotteiden ja valikoimamuutostuotteiden minimivarastoihin. Ennen vastaavaa sovellusta ei ole ollut käytössä ja muutosten teko on ollut huomattavasti työläämpää. Uusien ketjuvalikoima- ja suositusvalikoimatuotteiden muutokset, niihin reagointi ja niiden ylläpito ovat sovelluksen avulla helpompaa. Poistuvien tuotteiden päivittäminen ja tiedottaminen myös asiakkaille on kolmas tärkeä ominaisuus, joka tehostaa rutiinitöiden suorittamista.

Sovelluksen käyttöönoton syitä olivat siis työtehtävien helpottaminen, tehokkuuden parantaminen ja järjestelmän selkeyttäminen. Tämä tarkoittaa sitä, että ennen samojen tehtävien teko on vaatinut eri järjestelmien käyttöä tai se ei ole ollut mahdollista. Uusi sovellus tuo kaikki tiedot yhteen paikkaan. Mielestäni nämä edellä mainitut syyt ovat hyvin yleisiä uusien järjestelmien käyttöönotossa. Työtehtävien ja ajankäytön optimointi parantavat kilpailukykyä ja parhaimmillaan poistavat tai ainakin tehostavat rutiininomaisia toistuvia tehtäviä.

3.2 Käyttöönnoton haasteet

Erilaisten järjestelmien käyttöönnotolle on tietynlaisia haasteita. Haasteet, joihin itse olen törmännyt ovat suurimmalta osin käyttäjien toimintaan liittyviä. Haasteita voivat tuottaa esimerkiksi koulutuksen riittämättömyys sekä sovelluksen tai järjestelmän puutteet, joita ei ole suunnitteluvaiheessa otettu huomioon. Käyttöönnoton haasteita voitaisiin mielestäni vähentää, jos käyttöönnotossa mietittäisiin tarkemmin, millä tavalla ihmiset käyttäjinä reagoivat asioihin.

Käyttäjä on ihminen, eli virheitä tekevä, utelias ja persoonallinen. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisessa tuotekehitysprojektissa tulisi miettiä, mitä käyttäjät eli ihmiset tekevät tuotteella, sovelluksella tai järjestelmällä. Mistä löytyvät ne potentiaaliset tilanteet, joissa käyttäjä tekee herkimmin virheitä? Käyttäjien ryhmitteleminen erillisiin käyttäjäryhmiin sen perusteella millä tavalla käyttäjät toimivat, auttaisi tuotekehityksessä. Käyttäjärhmittelyssä perusteina voidaan käyttää käyttäjien roolia sekä toimenkuvaa, mutta myös ikää, koulutusta, käyttötilaa tai toiminnan rajoitteita. (Sinkonen, Kuoppala, Parkkinen & Vastamäki 2006, 29.) Ihmisen rooliin käyttäjänä palataan vielä lisää tämän työn neljännessä luvussa.

Käyttöönottoprosessin epäonnistuminen on yrityksen kannalta suuri riski, jonka tapahtuminen voi aiheuttaa suuria taloudellisia haasteita sekä estää käyttöönnoton mahdollisuuksien hyödyntämisen. (Kettunen & Magnus 2001, 7). Haasteita ja mahdollisia epäonnistumisen syitä löytyy useita. Näitä ovat muun muassa liian suuret odotukset, asiakkaan ja toimittajan väliset kommunikaatio ongelmat sekä vääranntyyppinen käyttöönottoprosessi, joka on liian teknologiapainotteinen, jolloin todelliset liiketoiminnan haasteet, sekä kehityssuunnitelmat jäävät sivuosaan. Esimerkiksi toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönnotossa ja sen suunnittelussa tuleekin kiinnittää erityistä huomiota järjestelmän käyttötarkoitukseen, liiketoiminnan edellytyksiin, käyttäjien tarpeisiin sekä johtamis- ja oppimismallien kehittämiseen. (Kettunen & Magnus 2001, 7.)

4 KOULUTUS JA OPPIMINEN

Tämän luvun tarkoituksena on avata lukijalle sitä mitä pitää ottaa huomioon, kun uutta asiaa lähdetään kouluttamaan työyhteisölle, jossa suurin osa työntekijöistä on pitkän työkokemuksen omaavia aikuisia. Tässä luvussa pyrin kertomaan koulutuksesta yleisesti, aikuisoppimisesta, siitä millaisia erityispiirteitä se luo ja mitä asioita pitää erityisesti ottaa huomioon, kun kyseessä on aikuisoppiminen ja koulutus.

4.1 Koulutus

Koulutuksella terminä tarkoitetaan annettujen tehtävien tai työn tekemiseen vaadittavien tietojen, taitojen ja asenteiden systemaattista kehittämistä. (Stammers ja Patrick, 1978, 8). Koulutus on tapahtuma, jonka toteuttamiseen on useita tapoja. Yhtenä tapana voidaan käyttää tapaa, jossa opetettavat asiat kuljetetaan ja siirretään koulutettaville. Tämä tapa pyrkii siihen, että koulukseen osallistujat oppivat koulutuksen asiat toistojen avulla. Kokeiden ja niistä saatujen tulosten avulla osallistujat jaetaan luokkiin. Tässä mallissa koulutukseen osallistujat nähdään objekteina, jotka täytetään koulutuksessa olevalla tiedolla. (Heikkurinen, 1994, 7).

Toinen tietynlaista ääripäätä kuvaava tapa kouluttaa on tapa, jossa korostetaan koulutukseen osallistuvien oppimisedellytyksien erilaisuutta, koulutettavien itsenäisyyttä ja käytösmallien poikkeavuutta. Tässä koulutusmallissa oletetaan, että koulutettavat osaavat itse omaa tarkkaavaisuuttaan käyttäen valita oppisisältöjä. Oppijoiden tulee itse myös määrittää oppimisen syvyysaste ja muut oppimista koskevat ratkaisut. Tämä koulutusmalli korostaa oppijoiden omaehtoisuutta koulutuksen ratkaisujen määrittämisessä. (Heikkurinen, 1994, 7). Tästä esimerkkinä näen osallistavat koulutukset, joissa koulutukseen osallistujat saavat mahdollisuuden vaikuttaa mihin osaan koulutettavasta aiheesta erityisesti paneudutaan. Tämän tyyppinen koulutus vaatii sitä, että koulutettavilla on suhteellisen laaja tietämys koulutettavasta aiheesta.

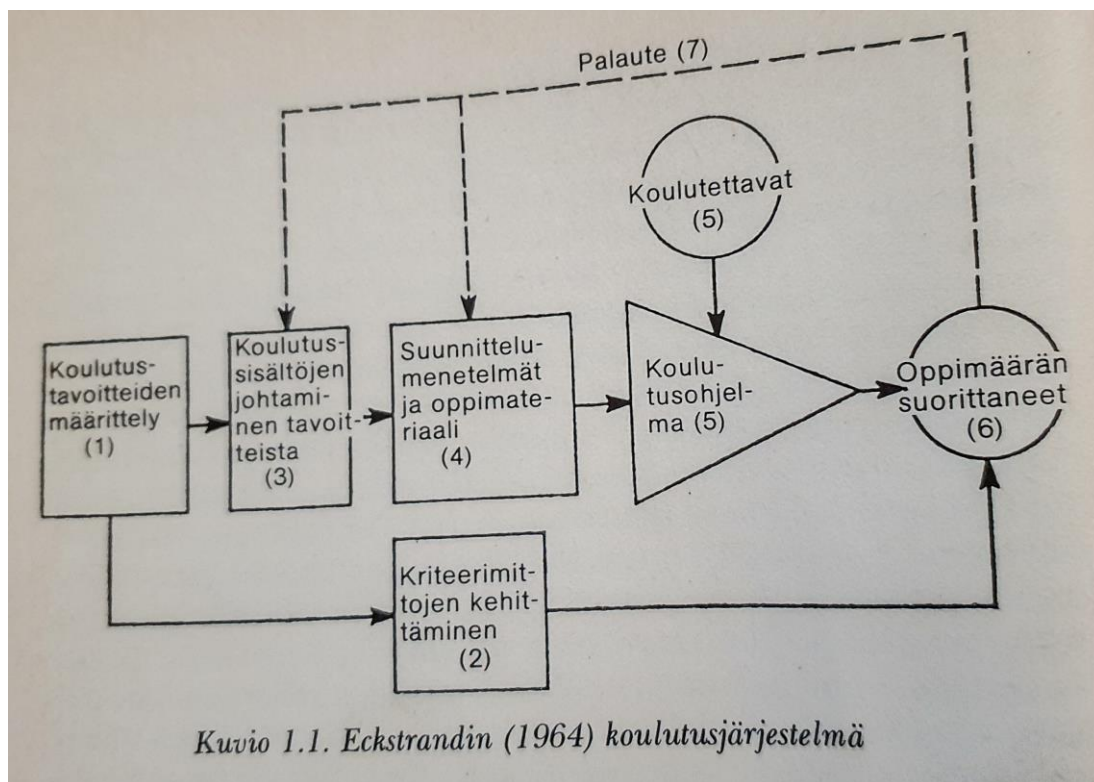
Oppimisen edistämiseen vaikuttaa se, millä tavalla erilaiset koulutukset toteutetaan. Koulutuksen vaikuttavuus riippuu siitä, millä tavalla koulutukseen osallistuja kokee

opettamista, oppimista, oppijarooliaan ja pystyykö oppija tiedostamaan koulutuksen merkitystä. Yksi tavoista kouluttaa on luennointi. Luennoilla on oma paikkansa esimerkiksi koulutuksissa, jossa tieto tulee jakaa suurelle osallistujamäärälle. Usein tehokkaampaa koulutusta ovat osallistavat ja fasilitoivat ryhmämenetelmät, joissa ryhmän jäsenet sekä oppijan oma ajattelu kehittyy usein paremmin kuin yksin oppien. Yksin oppiessa omien käsitysten ja ajattelun haastaminen jää usein tekemättä, kun taas ryhmässä nämä asiat korotustuvat. Ryhmässä oppiminen myös motivoi ja tarjoaa emotionaalista tukea. (Helsingin yliopiston www-sivut. 2020.)

Opintoryhmän koolla on merkitystä siihen, millä tavalla ja kuinka tehokkaasti asioita pystytään prosessoimaan. Optimaalinen opintoryhmän koko on kahdeksan ja kahdenkymmentä ihmisen välillä, koska tämän kokoinen ryhmä pystyy työskentelemään edelleen tehokkaasti yhdessä. Suuremmissa kuin kahdenkymmentä henkilön ryhmissä syntyy herkästi ryhmän sisäisiä ryhmiä ja mahdollisesti yksin jääviä ihmisiä. Ryhmätyö voi parhaimmillaan tuoda uusia näkökulmia ja asioita opiskeluun, mutta pahimmillaan se voi estää oppimisen kokonaan. Ryhmän jäsenillä voi olla erilaisia odotuksia ja erilainen työpanos, joilla on vaikutusta oppimistuloksiin. (Paane-Tiainen, 2000, 38).

Parhaimmillaan oppiminen voidaan nähdä sosiaalisena, yhteistoiminnallisena ja vuorovaikutteisena tapahtumana, jossa oppija pystyy rakentamaan, valikoimaan ja jäsentämään tietonsa, suhteuttaen sen yhdessä muiden kanssa omaan työkontekstiin. Koulutus on vaikuttavaa ja hauskaa silloin, kun oppijat, kouluttajat ja valmentajat pääsevät yhdessä miettimään uuden tutkimustiedon yhteyttä arjessa tapahtuvaan työhön sekä kehittämään yhteisiä ja omia työkäytäntöjään. Tällainen tilanne on optimaalinen, koska siitä hyötyvät sekä osallistujat, työyhteisö sekä koko organisaatio. (Helsingin yliopiston www-sivut. 2020.)

Koulutusta voidaan lähestyä myös järjestelmänäkemyksellä, jossa koulutus, valinnat ja ergonomia ovat vuorovaikutussuhteessa. Tällaiset koulutusjärjestelmät ovat usein kehitetty sotilasjärjestelmienpiireissä. Yksi tällaisista koulutusjärjestelmistä on Eckstrandin koulutusjärjestelmä. Koulutusjärjestelmään sisältyy seitsemän vaihetta, jotka on kuvattu seuraavalla kuviolla. (Stammers ja Patrick, 1978, 18).

Kuvio 1.1. Eckstrandin (1964) koulutusjärjestelmä

Kuvio 1. Eckstrandin (1964) koulutusjärjestelmä (Stammers & Patrick 1978, 18)

Kouluttajalla on suuri merkitys koulutuksen onnistumiseen. Kouluttajan tulisi omata yksilöitä ja oppimista koskeva perustietämys. Kouluttajan tulisi myös hallita ihmisten kehittymiseen sekä ohjaamiseen liittyvät keskeiset mallit. Tämän lisäksi kouluttajalla tulee olla riittävän laajat tiedot asiasta, jota hän kouluttaa sekä kyky muokata opettamansa asia sellaiseen muotoon, että koulutukseen osallistujilla on mahdollisuus oppia koulutettavat asiat. Tiedon muokkaaminen tiettyyn opittavaan muotoon riippuu koulutettavasta ryhmästä ja ryhmän oppimisedellytyksistä. (Heikkurinen, 1994, 67).

4.2 Oppimistavat

Oppimisen kohteen, esimerkiksi sovelluksen käytön, oppimisessa on kahta erilaista tapaa. Ensimmäinen tapa on käytön harjoittelu prosessina, eli toimenpidesarjana, jota toistetaan niin kauan, että prosessi on virheetön. Käyttöä harjoitellessa apuna käytetään deklaratiiivista tietoa eli tietoa, joka kertoo mitä missäkin tehtävässä tulee tehdä

sekä missä ympäristössä ja järjestyksessä tehtävät tulee suorittaa. Toinen tapa on opetella käyttämään tuotetta toimintaperiaatteen ymmärtämisen kautta. (Sinkonen, Kuoppala, Parkkinen, Vastamäki 2006, 233.)

Kahden erilaisen oppimistavan lopputulokset eivät ole tietenkään samanlaiset, vaan molempia käyttötapoja voidaan sekoittaa keskenään, eikä tietty käyttötapa aina sovellu kaikkiin tilanteisiin. Tietyn toimintaketjun opettelu eli ensin mainitun tavan opettelussa jotakin asiaa harjoitellaan niin kauan, kunnes asia on opittu. Harjoittelussa keskeisenä piirteenä on positiivisen palautteen saanti. Toimintaketjua toistetaan, kunnes virheet ovat hioutuneet ja lopputulos tulee automaattisesti oikein. Toimintaperiaatteen ymmärtämisen kautta opettelussa taas pyritään ymmärtämään vaikutussuhteiden keskinäiset suhteet esimerkiksi syötteiden ja tulosteiden välillä. Tämän tyyppinen oppiminen vaatii käyttäjältä panostamista asian oppimiseen, sekä tiedon ja ajatusten yhdistämiskykyä johdonmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Tämän tyyppistä oppimista ei pystytä siirtämään suoraan toiselle käyttäjälle, koska yksilöt ymmärtävät asiat eri tavalla. (Sinkonen, Kuoppala, Parkkinen, Vastamäki 2006, 233.)

4.3 Aikuisoppiminen

Oppimisen tarve ja itsensä kouluttaminen on nykyään yhä useammalle läpi elämän tapahtuvaa toimintaa. Syynä tähän koulutustarpeeseen ovat usein alati muuttuvat työtehtävät ja työnantajat, jotka odottavat työntekijän muutoskykyä. Tieto muuttuu jatkuvasti, jopa viisikymmentä prosenttia tekniikan alan tiedoista vanhentuu viidessä vuodessa. Tästä syystä henkilökohtaisen ammattitaidon jatkuva kehittäminen sekä ammatillinen uudistuminen ovat välttämättömiä. (Paane-Tiainen, 2000, 12).

Oppiminen on sitä, että oppija käsittelee uutta asiaa tavoitteenaan sen hallitseminen ja ymmärtäminen. Aikaisemmin hankitut tiedot ja taidot ovat oppijan käytettävissä uutta asiaa opeteltaessa. Oppiminen voi olla niin sanotusti mekaanista, kuten tapa lukea tai muistiinpanojen teko. Oppiminen voi toisaalta taas olla syvempää tarvetta ymmärtää lukemaansa aihetta ja sen yhdistämistä aikaisemmin opittuun. (Paane-Tiainen, 2000, 13).

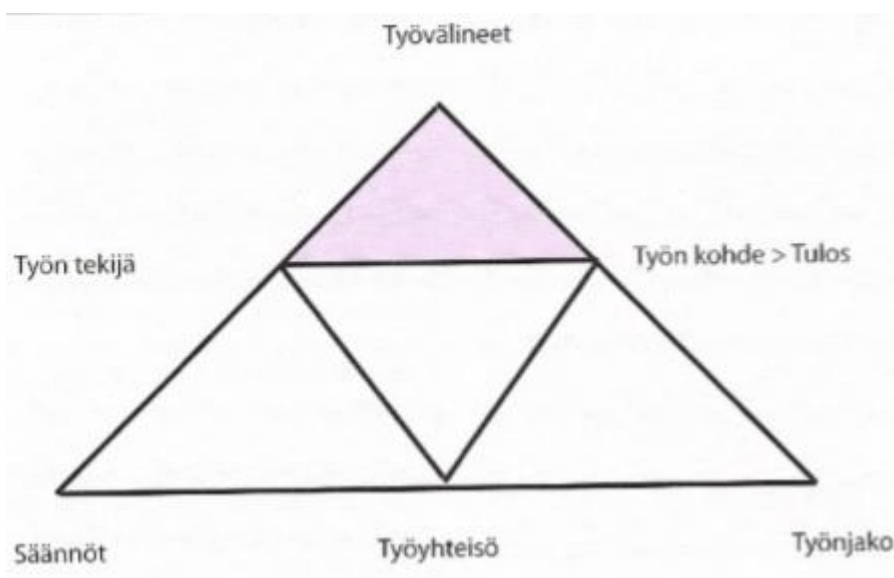
Erilaisia oppimistyylejä on useita. Oppiminen on yksilöllistä ja samat asiat eivät sovi kaikille. Oppimistyyllillä tarkoitetaan ihmiselle yksilöllistä, tiedostamatonta tapaa käyttää tiettyä opiskelutapaa tai oppimistrategiaa. Erilaisia oppimistyylejä ovat muun muassa visuaalinen, auditiivinen ja kinesteettinen oppiminen. Visuaalisessa oppimistyyllissä oppiminen perustuu kuvioihin ja kuviin. Ihminen perustaa oppimisensa siis näkemällä oppimiseen. Auditiivinen oppija taas oppii kuulemalla. Auditiivisella oppijalla korostuu kuuloaisti ja kyky tallentaa havainnoimansa asiat kuulokuvina. Kinesteettinen oppiminen taas tarkoittaa oppimistapaa, joka perustuu tuntohavaintoon. Kinesteettinen oppija pohjaa oppimisensa kokemuksiin, millä tavalla luennoitsija kertoi asiasta eli ilmeisiin, eleisiin ja liikkeisiin. (Ekonomivalmennus www-sivut. 2020).

Aikuisen oppiminen eroaa nuorten oppimisesta siinä, että nuoret pystyvät oppimaan niin sanotusta irrallisesta tietoaineesta, joka säilyy vain lyhyen aikaa pintamuistissa. Irrallisella tietoaineella tarkoitetaan tietoa, joka on irrallisena sitomattomana mihinkään asiakokonaisuuteen. Tämän tyyppinen oppiminen ei ole aikuisen vahvinta osaa. Toisaalta taas aikuiset oppivat tehokkaammin kokemusten kautta monimutkaisten asioiden kytkeytymisen toisiinsa, tämän tyyppinen oppiminen on taas nuorelle paljon haastavampaa. (Paane-Tiainen, 2000, 14).

Oppiminen on jokaiselle ihmiselle yksilöllinen psykologinen kehitystapahtuma, jolle edellytykset luodaan tarjoamalla erilaisia oppimis- ja koulutusmahdollisuuksia. Aikuisen ihmisen oppimiselle on olemassa tiettyjä erityispiirteitä. Näihin erityispiirteisiin kuuluvat esimerkiksi aikuisen elämäntilanteen vaikutus oppimiseen sekä se, että oppiminen on vapaaehtoista. Myös oppimisympäristö, oppimiskokemukset ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa oppiminen ovat aikuisen oppimisessa tärkeässä osassa. Elinikäinen oppiminen on sekä haaste, että mahdollisuus. (Puro 2008, 13.) Tämän opinäytetyön toiminnallinen osuus sijoittuu työpaikalle, jonka vuoksi keskityn tässä opinäytetyössä kertomaan aikuisen oppimisesta työelämässä.

Ammattiin oppimisen ensisijainen oppimisympäristö ennen ammattikoulutusta on ollut työ. Työn myötä ihmiselle kehittyy vahvistunut minäkuva ja ammatti-identiteetti, jonka lisäksi työ motivoi oppimiseen ja asiantuntijuuteen. Aikuisen työssä osa oppimisesta syntyy niin sanotun hiljaisen tiedon välityksellä. Työoveruuden myötä syntyy

luottamussuhde, jonka avulla osaaminen välittyy työntekijältä toiselle. Muutokset työssä sekä elinikäisen oppimisen ajattelu korostavat velvollisuutta ja oikeutta työn sekä itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Työmotivaatiossa on kyse työnmerkityksen ymmärtämisestä. Kun työntekijällä on käsitys kokonaisvaltaisesta ammatinoppimisesta ja työn ymmärtämisestä, se sisältää ajatuksen siitä, että työ kehittyy työyhteisön sisällä. (Puro 2008, 13.) Alla olevassa kuvassa kuvataan työtoiminnan mallia ja siihen liittyviä osia.

Kuva 4. Työtoiminnan malli (Puro 2008, 16)

Mahdollisimman tehokas oppiminen vaatii sitä, että tietyt kriteerit täyttyvät. Näitä kriteerejä ovat halu oppia eli oppija todella haluaa ja tarvitsee kyseistä tietoa. Käytäntöön soveltaminen eli oppija osaa soveltaa oppimansa asian käytäntöön. Oppija saa jonkinlaisen palkinnon asian oppimisen jälkeen ja myös oman kokemuspohjan hyödyntäminen tehostaa oppimista. Edellä mainittujen kriteerien lisäksi myös omaan tahtiin oppiminen, kannustaminen, yksilöinä kohtelu koulutusilanteessa ja kyseenalaistetuksi sekä koetelluksi joutuminen tehostavat oppimista. (Rogers, 2001, 50.)

5 K VALIKOIMA SOVELLUS

K Valikoima on kaupan henkilökunnalle kehitetty sovellus, jonka tarkoitus on helpottaa kauppojen työtehtäviä valikoimajakson vaihdoksessa. Valikoimajakso on noin kuukauden pituinen. Tämän lisäksi on kolme päävalikoimajaksoa, joiden vaihdoksen aikana sovelluksen käyttö on normaalia tärkeämpää suuremman valikoiman vaihtumisen vuoksi. Sovelluksessa voidaan siis käsitellä ketjuvalikoimaan ja suositusvalikoimaan siirtyviä ja poistuvia tuotteita. Sovellus on todella helppokäyttöinen, kätevä ja sen avulla päästään käsiksi tietoihin, jotka auttavat kaupan myynninkehityksessä ja hävikin vähentämisessä.

5.1 Sovelluksen ominaisuudet

Sovelluksen hyötyjä ovat helppokäyttöisyys, kätevyys ja tiedon tarjonta. Helppokäyttöisyys näkyy siten, että käyttöliittymässä yksinkertaisuus ja selkeys on laitettu etusijalle. Kätevyys, joka tarkoittaa sitä, että sovellus voidaan ladata tietokoneen lisäksi joko puhelimeen, tablettiin tai Honeywell- käsipäätteelle, jolloin valikoimatietoihin pääsy on mahdollista myös hyllyjen välissä. Sovellus mahdollistaa myös myynti- ja hävikkitietojen pohjalta tehokkaamman päätöksien teon. (K Valikoima sovelluksen yleisohje.)

Itse ohjelmaa käyttäneenä koen yllämainittujen hyötyjen pitävän paikkaansa. Pienen opiskelun ja yhden verkkokoulutuksen jälkeen, koin että sovelluksen oikeaoppinen käyttö on tehty hyvin käyttäjäystävälliseksi. Valikot ovat selkeitä sekä toimintojen syy - seuraussuhde on helppo ymmärtää. Sovelluksen käyttö muillakin kuin tietokoneella on sovelluksen tehokkaan käytön kannalta mielestäni hyvin tärkeää. Esimerkiksi poistuvien tuotteiden tarkastus muualta kuin hyllyvälistä olisi vaikeaa, sekä virhealtista. Myös riittävä tiedon tarjonta on suuri parannus verrattuna vanhaan, jolloin tietojen haku oli aikaa vievää ja todella sokkeloista, johtuen siitä, että tietoja joutui hakemaan useista eri sovelluksista.

K Valikoiman hyödyt tulevat esiin valikoimakauden vaihdoksessa. Sovelluksen käyttö sijoittuu kahteen erilliseen ajanjaksoon valikoimavaihdoksen ympärillä: 1-2 viikkoa

ennen kauden vaihdosta ja kaudenvaihdospäivänä. Noin kaksi viikkoa ennen jaksonvaihdosta tarkistetaan markkinoilta, ketjuvalikoimasta ja suositusvalikoimasta poistuvat tuotteet sekä tehdään tarvittavat toimenpiteet. Kaudenvaihdospäivänä käydään läpi uudet ketju- ja suositusvalikoimatuotteet sekä ketjuvalikoimasta suositusvalikoimaan että päinvastoin siirtyvät tuotteet. (K Valikoima sovelluksen yleisohje.)

5.2 Käyttäjät

Sovelluksen käyttäjiä on kahdenlaisia, joita ovat pääkäyttäjä ja peruskäyttäjä. Pääkäyttäjä voi tehdä valikoimapäätöksiä ja tarvesuunnittelumuutoksia. Pääkäyttäjän käyttöoikeudet tilataan henkilöille, jotka vastaavat valikoimapäätöksistä. Näitä voivat olla esimerkiksi kauppiaat ja osastovastaavat. K Valikoima peruskäyttäjän käyttöoikeuden omaava voi vain katsella sovelluksessa olevia tietoja. Peruskäyttäjän katselutunnuksia tilataan esimerkiksi iltatyöntekijöille. Katselutunnuksien haltijan päätehtävänä on merkitä poistuvia tuotteita sovelluksen avulla, mutta katselutunnuksen haltijalla ei ole oikeuksia muutoksien tekemiseen. (K Valikoima sovelluksen yleisohje.)

6 K VALIKOIMAN KÄYTTÖÖNOTTO

K Valikoima sovelluksen käyttöönotto toteutettiin kaupan toimintaympäristössä. Käyttöönottoon liittyivät Keskon järjestämä Skype -koulutus, sekä oma käyttöliittymään ja valikoimajakson tarkasteluun liittyvien työtehtävien koulutus. Näistä kerättiin käyttäjien mieleen tulleet kysymykset ylös ja selvitettiin Keskon kouluttajalta niihin vastaukset. Näitä kysymyksiä tuli yhteensä neljä kappaletta.

6.1 Suunnitelma

Suunnitelmana oli toteuttaa sovelluksen käyttöönotto koulutuksien ja käytännön oppimisen avulla. Aluksi kaikki sovellusta käyttävät osallistuivat Keskon Skype koulutuk-

seen, jossa käytiin sovelluksen peruseriaatteet läpi. Tämän jälkeen vuorossa oli sovelluksen kaksiosainen kouluttaminen marraskuussa 2019. Ensimmäinen osa tätä pienryhmissä toteutettua koulutusta järjestettiin noin viikko ennen valikoimajakson muutosta. Toinen koulutus on valikoimajakson vaihdospäivänä marras-joulukuun vaihteessa.

Ensimmäisen pienryhmäkoulutuksen jälkeen kerättiin ylös mahdolliset kysymykset, jotka vaativat tarkempaa tiedon selvitystä Keskon koulutuksesta vastaavalta henkilöltä ja mahdollisesti myös sovelluksen kehittäjiltä. Kysymyksien vastaukset käytiin läpi uudessa Skype -istunnossa. Kun molemmat käyttöönottokoulutukset oli käyty läpi, selvitettiin henkilökunnan kanssa jatkokoulutuksen tarve. Suunnitelma toteutui seuraavassa luvussa kerrotulla tavalla.

6.2 Koulutus

Ensimmäinen koulutus järjestettiin kahden ja kolmen hengen pienryhmissä marraskuussa 2019. Koulutuksessa käytiin läpi sovelluksen perustoiminnot sekä jaksonvaihtoa edeltävät tehtävät. Kaikki sovelluksen käyttöönottoon ja toimintaan liittyvät kysymykset kirjattiin ylös. Kysymykset, joihin tarvittavaa tietoa ei ollut saatavilla lähetin Keskon kouluttajalle. Nämä kysymykset käytiin koulutukseen osallistuneiden kanssa läpi Skype koulutuksen välityksellä.

Toinen koulutus, jonka järjestin, oli marraskuun ja joulukuun vaihteessa, jolloin valikoimajakson muutos tapahtui. Tässä koulutuksessa kävin koulutukseen osallistuneiden työntekijöiden kanssa valikoimajaksopäivän tehtävät läpi. Joulukuussa 2019 ja tammikuussa 2020 kävin vielä sovelluksen käyttäjien kanssa läpi sekä valikoimajaksoa edeltävien viikkojen tehtävät sekä valikoimajaksopäivään kohdistuvat tehtävät. Koulutuksien lisäksi käyttöönottoa helpottamaan tein K valikoiman yleisohjetta lähteenä käyttäen pikaohjeen, johon kirjasin kaikki oleellimmat asiat sekä muistilistan tehtävistä.

6.3 Käyttäjät

Koulutukseen osallistuneet henkilöt olivat kaikki aikuisia, pitkään työpaikalla olleita työntekijöitä, joista suurin osa toimii kaupassa osastovastaavina. Sovelluksen käyttöönotossa koin, että suurin tarve oli käyttöliittymän käytön oppimisessa. Kun ammatitaito oli jo vahvalla tasolla ja perustehtävät hyvin hallussa olivat kouluttaminen sekä ohjeistus yksinkertaista.

Koulutusten aikana tulleet käyttäjien kysymykset olivat erittäin tärkeitä. Näihin kysymyksiin kiteytyi mielestäni suurin syy sille, miksi tämän tyyppisistä koulutuksista voisi olla hyötyä. Käyttäjät osasivat kysyä monia kysymyksiä, joihin ei valmiita vastauksia ollut, vaan kysymyksiin jouduttiin todella paneutumaan. Kysymykset olivat työtehtäviin vahvasti liittyviä ja hyvin yksityiskohtaisia.

7 MIELIPIDETUTKIMUS

Sovelluksen koulutuksen jälkeen tehtiin mielipidetutkimus sovelluksen koulutuksen ja käytön onnistumisen kartoittamiseksi. Mielipidetutkimus toteutettiin Google Forms -ohjelmalla. Kaikki koulutukseen osallistuneet käyttäjät osallistuivat myös mielipidetutkimukseen.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin mielipidetutkimusta, joka toteutettiin Google Forms -ohjelmalla. Päädyin Google Forms -ohjelmaan, koska se oli yksi harvoista ilmaisista palveluista, joilla voi luoda omia kyselyjä. Ohjelmassa luotujen kyselyjen vastaukset kerätään automaattisesti. Tietoihin voi tutustua myös tarkemmin Google Sheets -ohjelman avulla. (Googlen www-sivut 2020).

Mielipidetutkimus oli alusta alkaen tärkeä osa tämän opinnäytetyön kokonaisuutta. Mielipidetutkimuksella voi käsitellä sekä mitata tehokkaasti koulutuksen vaikutuksia

ja kerätä koulutukseen osallistujien mielipiteitä. Mielestäni tiedon saanti siitä, oliko koulutuksesta hyötyä, oli hyvin tärkeää. Anonyymillä mielipidetutkimuksella oli mahdollisuus selvittää lisäkoulutuksen todellinen hyöty.

7.2 Kysymysten määrittely

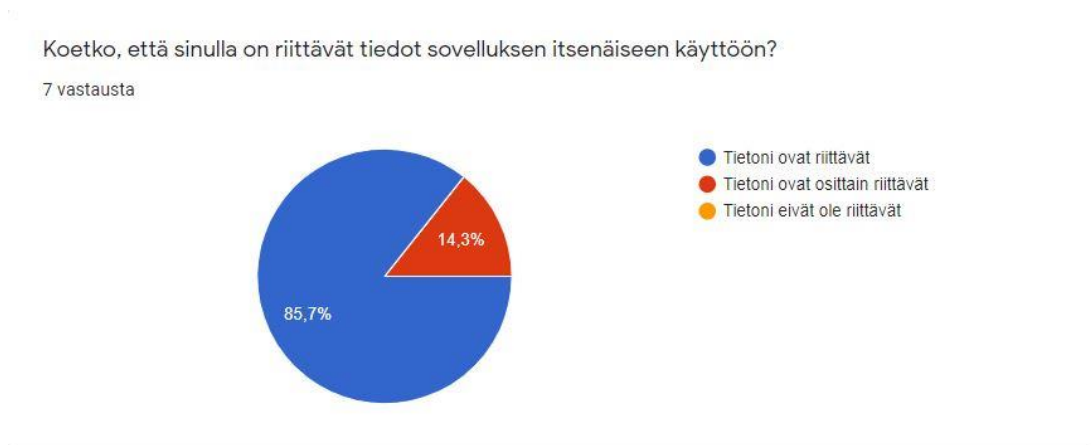
Kysymysten määrittelyssä koin, että kysymysten tulee olla monivalintakysymyksiä, jotta mahdollisimman todenmukaisen vastauksen antamisen kynnyks olisi mahdollisimman pieni. Kysymysten laadinnassa keskityin pitämään kysymykset mahdollisimman yksinkertaisina ja helppoina vastata. Mielipidetutkimuksessa käytetyt kysymykset olivat seuraavanlaiset:

- Koetko, että sinulla on tällä hetkellä riittävät tiedot sovelluksen itsenäiseen käyttöön?
- Oliko K Valikoima sovelluksen koulutus mielestäsi hyödyllinen?
- Olisiko K Valikoima sovelluksen itsenäinen käyttö ollut mahdollista pelkän Keskon koulutuksen jälkeen?
- Koitko henkilökohtaisesta opastuksesta olleen sinulle lisähyötyä?

7.3 Tulosten tarkastelu

Mielipidetutkimuksessa kysyttiin koulutukseen osallistujilta neljä kysymystä, jotka liittyivät sovelluksen käyttöön ja koulutuksen hyödyllisyyteen. Kysymysten tehtävänä oli kartoittaa, minkälaiset valmiudet koulutukseen osallistujilla on sovelluksen käyttöön jatkossa, sekä siihen oliko tämän tyyppinen koulutus ja opastaminen hyödyllistä.

Ensimmäisenä kysymyksenä (Kuva 5) kysyttiin, tietojen riittävydestä sovelluksen itsenäiseen käyttöön. Vastajista 85,7% ilmoitti tietojen olevan riittävät sovelluksen itsenäiseen käyttöön, 14,3% käyttäjistä ilmoitti tietojen olevan osittain riittävät.

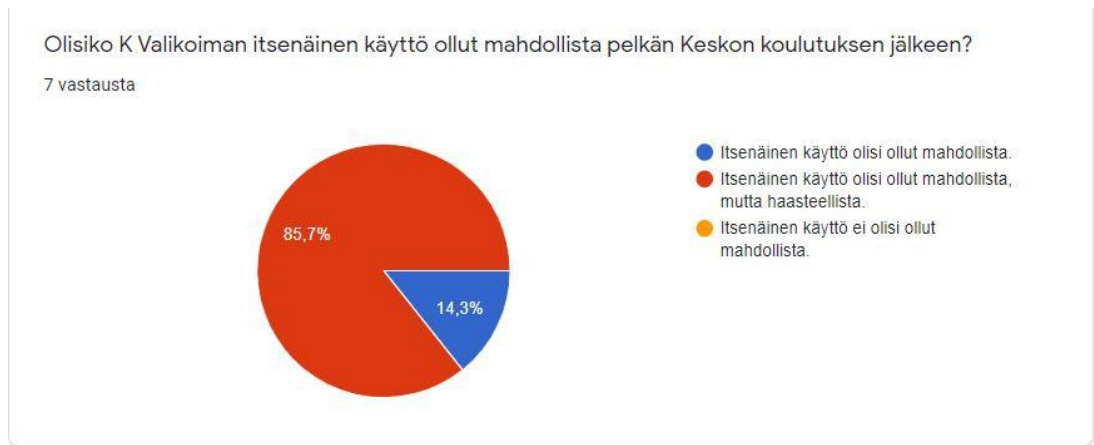
Kuva 5 Koetko, että sinulla on riittävät tiedot sovelluksen itsenäiseen käyttöön?

Toisena kysymyksenä (Kuva 6) kartoitettiin koulutuksen hyödyllisyyttä. Kaikki vastaajat ilmoittivat koulutuksen olleen hyödyllinen.

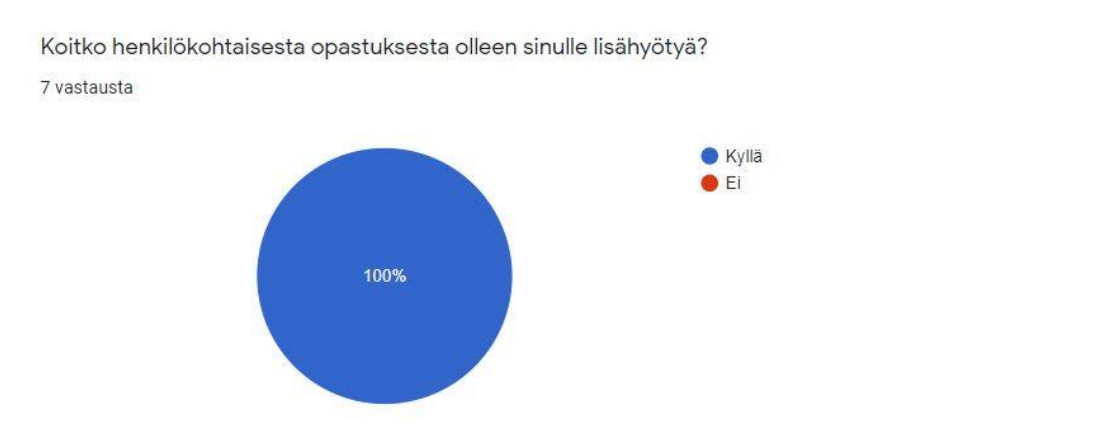
Kuva 6 Oliko K Valikoima sovelluksen koulutus mielestäsi hyödyllinen?

Kolmantena kysymyksenä (Kuva 7) kysyin itsenäisen käytön mahdollisuutta Keskon koulutuksen jälkeen, eli ennen lisäkoulutuksia. 85,7 % kyselyyn vastanneista ilmoitti käytön olevan mahdollista, mutta haastavaa, kun taas 14,3% vastaajista ilmoitti, että käyttö olisi ollut mahdollista Keskon koulutuksen jälkeen.

Kuva 7 Olisiko K Valikoiman itsenäinen käyttö ollut mahdollista pelkän Keskon koulutuksen jälkeen?

Viimeisenä kysymyksenä (Kuva 8) kartoitettiin henkilökohtaisen opastuksen hyötyä. Kaikki kyselyyn vastanneet ilmoittivat, että henkilökohtaisesta opastuksesta oli heille lisähyötyä.

Kuva 8 Koitko henkilökohtaisesta opastuksesta olleen sinulle lisähyötyä?

7.4 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, oliko järjestetyistä lisäkoulutuksista apua ja oliko vastaajilla koulutusten jälkeen sovelluksen käyttöön riittävät tiedot. Kysymyksissä pyrittiin painottamaan kysymysten yksinkertaisuutta, jotta vastaukset olisivat luotettavia. Tutkimuksen kysymyksillä saatiin kartoitettua halutut asiat ja selvitettyä koulutuksen hyödyllisyys.

Järjestetystä lisäkoulutuksesta oli apua ja käyttäjien on jatkossa helpompaa käyttää sovellusta oikein. Sovelluksen käyttö olisi onnistunut kaikilta myös ilman lisäkoulutusta,

mutta se oli suurimman osan mielestä ollut haasteellisempaa. Kaiken kaikkiaan tutkimuksen tuloksista voidaan todeta, että opinnäytetyön toiminnallisen osuuden eli sovelluksen käyttöönoton ja koulutuksen olleen onnistunut prosessi, joka mahdollisti uuden sovelluksen käyttöönoton normaalia tehokkaammin.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni oli projekti, josta koin olevan jo etukäteen hyötyä sekä itselleni, että yritykselle, jossa työskentelin. Työn alussa ajattelin tietäväni aika tarkkaan mistä opinnäytetyöni koostuu. Myös opinnäytetyöni aihe oli mielestäni suhteellisen yksinkertainen ja helposti lähestyttävä. Työn edetessä huomasin aihepiirin olevan hyvin laaja ja tarttuminen uuteen aiheeseen tuntui välillä hyvinkin haastavalta. Kuitenkin mitä pidemmälle opinnäytetyössäni pääsin, sitä selkeämmältä kokonaisuus alkoi lopulta tuntumaan. Lähteiden keruu oli näin jälkikäteen mietittynä hieman kaksijakoista. Koulutamisesta ja oppimisesta löytyi materiaalia enemmän kuin yhden elämän aikana ehtisi lukea. Käyttöönotosta kertovia teoksia ja varsinkin siten, että ne olisivat mahdollisimman sopivia juuri tähän opinnäytetyöhön, oli hieman haastavampaa löytää. Koin onnistuneeni tässä kuitenkin hyvin. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöni oli työläs projekti, mutta jälkikäteen olen hyvin tyytyväinen sen lopputulokseen.

Opinnäytetyöni oli prosessina seuraavanlainen. Ensin tutustuin aiheeseen ja kävin käytännön puolella sovelluksen koulutuksen läpi sekä opiskelin sovelluksen käyttöä. Samalla kokosin materiaalia teoriaosuutta varten. Marraskuun 2019 ja tammikuun 2020 välillä tein sekä teoriaosuuden, että käytännönsuuden. Käytäntö ja teoria siis etenivät mielestäni hyvinkin loogisesti rinnakkain. Suurinta tuskaa aiheutti lopullinen opinnäytetyön viimeistely. Virheiden korjaus ja kaiken tarkistaminen.

Opinnäytetyön teoreettinen osuus oli itselleni hyvin opettavainen ja antoi paljon työkaluja tulevaisuutta varten. Teoria osuuteen sain mielestäni koottua sopivan määrän tietoa, ottaen huomioon kuinka laajoja aiheita esimerkiksi koulutus ja oppiminen ovat.

Mielenkiintoisinta antia opinnäytetyössäni oli oppimisesta lukeminen, koska ymmärtämällä sen millä tavalla ihminen todellisuudessa oppii ja soveltamalla näitä oppeja omaan elämäänsä, on mielestäni mahdollista kehittyä huomasti oppijana tulevaisuudessa.

Käytännön osuus oli itselleni hyvinkin mieluisa tehdä. Mielestäni opinnäytetyöni oli hyödyllinen niin itseni, koulutukseen osallistuneiden sekä yrityksen kannalta. Itse koin, että sen lisäksi että pystyin helpottamaan muiden kynnystä uuden sovelluksen käyttöönottoon, myös oma henkilökohtainen osaamiseni kasvoi samalla. Koulutuksiin osallistuneiden kommentit olivat positiivisia ja koin että tällä työllä oli oikeasti merkitystä. Yllätyin myös siitä, kuinka positiivinen kuva itselläni jäi muiden opettamisesta. Saattaa olla, että näistä kokemuksista on paljonkin hyötyä tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Ekonomivalmennus www-sivut. 2020. Viitattu 14.1.2020. <https://www.ekonomivalmennus.com/opiskelijapalaute/oppimistavat-ja-oppimistyyli/>

Googlen www-sivut. 2020. Viitattu 21.1.2020. <https://www.google.com/forms/about/>

Heikkurinen, T. 1994. Kouluttamisen perusteet. Pieksämäki: RT-paino.

Helsingin yliopiston www-sivut. 2020. Viitattu 7.1.2020. <https://hyplus.helsinki.fi/millainen-vaikuttava-koulutus/>

Kettunen, K. & Simons, M. 2001. Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto pk-yrityksessä. Espoo: VTT Automaatio.

K Valikoima sovelluksen yleisohje

Murch, R. 2002. It projektinhallinta. Helsinki: Edita Prima Oy.

Murch, R. 2002. Käyttöönoton suunnittelu- ja valmistelu. Helsinki: Edita Prima Oy.

Paane-Tiainen, T. 2000. Oppijaksi aikuisena. Helsinki: Oy Edita Ab.

Puro, U. 2.painos 2008. Kurssi läpi elämän, Opettajan ja ohjaajan opas. Ylöjärvi: Painohäme Oy.

Rogers, J. 2004. Aikuisoppiminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ruohonen, M. & Salmela, H. 1999. Yrityksen tietohallinto. Helsinki: Oy Edita Ab.

Sinkonen, I., Kuoppala, H., Parkkinen, J. & Vastamäki, R. 2006. Käytettävyyden psykologia. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Stammers, R. & Patrick, J. 1978. Kouluttaminen työelämässä. Espoo: Amer-yhtymä Oy Weilin + Göös kirjapaino.